

Felsefe Dersi Öğretim Programında Yer Alan ‘Teknoloji ve Hayat’ Ünitesinin İncelenmesi

An Examination of the Unit ‘Technology and Life’ in the Philosophy Course Curriculum

ÖMER KIZILTAN

Çukurova University

Received: 31.07.2025 | Accepted: 10.03.2026

Abstract: Philosophy questions the existence, knowledge, and values of existing things, offering us opportunities to examine, analyze, and evaluate many concepts. Updates are being made to teaching programs in order to instill this aspect of philosophy in new generations. The ‘K12 Skills Framework Turkey Holistic Model’ was announced in 2023, and in 2024, teaching programs were renewed in accordance with the ‘Turkey Century Education Model,’ which is consistent with this model. Within this program, the philosophy course curriculum has also been updated, with the addition of a unit on ‘technology and life’ at the 11th grade level. The fact that the concept of technology is a topic/problem related to daily life will attract the interest of students today and contribute to their philosophical discussion, argumentation, inference, and interpretation skills. This study examines the relationship between philosophy and technology as taught in the 11th grade philosophy curriculum through the unit ‘technology and life.’ The unit has been examined in terms of its field skills, conceptual skills, social-emotional skills, literacy skills, interdisciplinary relations, dispositions, values, key concepts, and finally learning outcomes with respect to the subject/problem/concepts.

Keywords: Philosophy education, teaching philosophy, technology, curriculum of the philosophy lesson.

Giriş

İnsan; kendi varlığı, evren, değerler, doğa, teknoloji vb. pek çok konu ve kavrama sorgulayıcı bir tavır ile yaklaşmaktadır. Aklını kullanan bir varlık olarak insan, merakı sayesinde teorik olarak fikirler üretmeye ilgi duymuştur. Sorular sorarak ve bu sorulara tutarlı yanıtlar vermeyi amaçlayarak fikirlerini temellendirmektedir. Kısaca felsefe, üstünde düşünülen farklı konulara aklın uygulanışdır (D'Alembert, 2000, s.23). İnsanın parçası olduğu her şeyi anlamaya çalıştığı ve ilgi alanının da oldukça geniş olduğu söylenebilir. Böylece felsefe ile pek çok konu ve kavram incelenmektedir (Sellars, 1917, ss. 1, 14).

İnceleme süreci içerisinde şeylerin üzerinde sorgulama yapma ve bu sorgulamalar doğrultusunda anlamlandırmaya varma çabası içerisinde hareket edilmektedir. Konu/kavram/problemlere bütün insanlar bir şekilde düşüncelerinde yer vermesine rağmen başka durumlarla/şeylerle ilişkileri kurulmadığı ve içeriğinin kavramsal olarak oluşturulmadığında varlığını net bir şekilde ortaya koyamamaktadır. Mevcut düşünceler/kavramlar/problemler için de benzer şeyler geçerlidir. Bunlar düşünsel olarak ele alındığında yeni yönler kazanarak düşünsel genişlik artmaktadır. Düşünce üzerine düşünme yoluyla sorgulama, değerlendirme, yorumlama vb. pek çok bilişsel yönelim ile fikirler yeni formlara bürünerek süreç içerisinde farklılık gösterebilmektedir.

Sorgulanmamış kabul ve varsayımları eleştiri süzgecinden geçirerek detayların belirginleştirilmeye çalışılması oldukça önemlidir. Böylece zihin eleştirel bir bakış kazanmaktadır. Bu noktada felsefe kendini bir 'bilinç etkinliği' ve bir 'farkındalık hali' şeklinde ortaya koymaktadır (Koç, 2013, s.11). Temel amaçlardan birisi hakikat ya da hakikatlere ulaşmaya çalışmaktır. Bu bağlamda Badiou'ya (2012, s. 117) göre felsefe, hakikatlerin birlikte bir araya getirilmeye çalışıldığı ve bu süreçte düşüncede aktif bir boşluk açmaya çabalayan bir anlayıştır. Matematik, sanat (özellikle şiir) gibi alanlarla birlikte farklı yönleri ile hakikati mümkün olduğunca bütünüyle kavramada katkı sağlayacak destekler kazanılması gerekmektedir. Böylece felsefe yaşamda yer edinen çeşitli disiplin ve konular ile bağ kurarak insanı çeşitli problemlerin içerisinde daha etkili çekerek hakikati bütünüyle kavramaya yönelebilmektedir.

Felsefenin sorgulayıcı yönünü yaşam ile bağdaştırabilecek önemli konulardan/kavramlardan birisi teknolojidir. Teknoloji kavramı düşünüldüğünde insanın düşünsel (teorik) ve pratik yönünü etkileyen, kavramsal sorgulamaları etkileyen bir yapıda olduğu söylenebilir. (Vernyuy, 2024). Günlük hayatımızın her alanıyla (eğitim, bilim, kültür, tarım, ulaşım vb.) teknoloji kavramı yakından ilişkilidir. Teknoloji, alışkanlıklarımızı, sosyal davranışlarımızı değiştirir, etik estetik, ekonomik, sosyal değerlerin şekillenmesinde etkisini göstermektedir.

Teknoloji hayatımızı daha rahat ve güvenli hale getirmek için önemli bir araç olarak düşünülmektedir. Bu araçla zamandan tasarruf sağlayarak yapmak istediklerimizde daha etkili sonuçlar elde edilebilmektedir. Pratik katkısının yanısıra teknolojinin mevcut durumunu teorik olarak tartışmak insan yaşamı için gereklidir. Bu sorgulamaya dayalı olarak insanın kendi yaşamında izlediği yol ve genel olarak insanlığın gidişine ilişkin oluşturduğu düşünceler çeşitlilik göstermektedir.

Teknolojiye yüklenen anlam ile madde arasında bağ kurulabilir. Teknolojinin fizik, optik, elektromanyetik vb. bilimsel etkinlikler olarak algılandığı insan bilgisi biçimlerine yoğunlaşan bir anlayışta hakikat, bilimsel verilere dayandırılmaktadır. Bu tür bilgiler araştırılarak hakikatin buna göre genişletilmesi amaçlanmaktadır (Skolimowski, 1966, s.372-374). Bu noktada felsefe devreye girmektedir. Felsefe, dünya ve yaşam kapsamında ortaya çıkacak düşünsel şekillenmeleri, oluşumları inceleyerek değerlendirmelerde bulunur. Bu yönüyle felsefe kavramların problem haline getirilerek ortaya konulmasında ve onların anlamının tespit edilerek zenginleştirilmesine katkı sağlamaktadır. Zaman zaman teknoloji yaşama büyük kolaylıklar getirme imkanını insana sağlamakta iken zaman zaman ise telafisi oldukça zor olan sorunların ortaya çıkmasında etkisi olabilmektedir (Ural, 2002, s.239, 241).

Kısaca teknoloji, geçmişisi son iki yüz yıla dayanan, yakın zamanda ortaya çıkmış gibi görünse de, yüzyılımızın önemli konularından birisi haline gelen bir konu/problem/kavramdır. Bilim, teknik ve teknolojiadaki her değişim, araştırma ve buluş sorunların içeriğini etkilemekte veya yeni sorunlar/kavramlar ortaya çıkarabilmektedir (Günay, 2004, s. 17). Bu konu/kavram/problemler yaşamda önemli bir konuma sahip olmasından

ötürü günümüzde liselerdeki felsefe eğitiminde önemli tartışma ve problem alanı olarak kendisine yer edinmesini zorunlu kılmaktadır.

Bu minvalde günümüz felsefe dersi öğretim programına teknoloji ile ilişkili bir ünitenin eklendiği görülmektedir. Ünite ile ilgili bilgi vermeden önce bu öğretim programının temelinde yer alan beceri temelli bütüncül modele değinmek yerinde olacaktır. 2023 yılında ilan edilen ‘K12 Beceriler Çerçevesi Türkiye Bütüncül Modeli’ ile kavramsal beceriler (temel, bütünleşik ve üst düzey düşünme becerileri), sosyal-duygusal öğrenme becerileri (benlik, sosyal yaşam ve ortak/birleşik beceriler), eğilimler (benlik, sosyal ve entelektüel eğilimler), alan becerileri (Türkçe, matematik, fen bilimleri, sosyal bilimler alan becerileri), okuryazarlık becerileri (bilgi, dijital, finansal, görsel, çevre ve iklim okur yazarlığı) gibi kategoriler belirlenmiştir (Doğan vd. 2023, s.1061). 2024 yılında bu kategorilere göre uygun olarak ‘Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’ çerçevesinde felsefe dersi öğretim programında değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklikler ile 11. sınıflarda ikinci ünite olarak ‘Teknoloji ve Hayat’ adında bir ünite eklenmiştir.

Bu çalışma ‘Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’ne göre hazırlanan Ortaöğretim Felsefe Dersi Öğretim Programı’ (10. ve 11. Sınıflar)nı temele alan üniteler üzerine herhangi bir çalışma yapılmaması sebebiyle ilgili literatürdeki boşluğu doldurmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. İlgili literatür incelendiğinde 2024 yılında hazırlanan 10. ve 11. sınıfları kapsayan öğretim programı ile ilgili görüşleri ele alan nitel bir çalışma ile öğrenme çıktılarının eleştirel düşünme taksonomisi bakımından inceleyen çalışmalar (Erson & Acar Erdol, 2025; Cangül & Filiz, 2026) olması sebebiyle bu çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu minvalde çalışmanın amacı 11. sınıf düzeyinde felsefe dersi öğretim programında ‘Teknoloji ve Hayat’ ünitesini; alan becerileri, kavramsal beceriler, sosyal-duygusal beceriler, okuryazarlık becerileri, disiplinler arası ilişkiler, eğilimler, değerler, anahtar kavramlar açısından incelemek, sonrasında ise öğrenme çıktıları bağlamında kavram/konu/problemlerinden oluşan içeriksel yönünü ortaya koymaktır.

1.Ünitenin Beceriler (Alan, Kavramsal, Sosyal-Duygusal ve Okuryazarlık), Disiplinler arası İlişkiler ve Eğilimler Bakımından İncelenmesi

Felsefe dersi II. sınıf öğretim programının ‘Teknoloji ve Hayat’ ünitesinde alan becerilerinden ‘felsefi muhakeme’ ve ‘felsefi düşünce ortaya koyma’ olmak üzere iki temel alan becerisine yer verilmiştir. Felsefi muhakeme içerisinde ‘felsefe problemleri anlama’ alt alan becerisine yer verilmiştir. Felsefi muhakeme ile öğrencinin felsefi problemi kendi yaşam koşulları ve gündelik olaylar ile ilişkilendirmesi, düşünce tarihinin bütünlüğü içerisinde değerlendirmesi beklenmektedir. Bu ilk aşama sonrasında felsefi problemler ile ilişkili düşünceler ortaya koyarak mevcut düşüncelerle karşılaştırmalı bir şekilde yorumlamaya ihtiyaç duyulmaktadır (Duman vd., 2024, s.2178). Öğretim programında felsefi muhakemenin kazandırılmaya çalışıldığı metinlere de yer verilmeye çalışılmıştır.

Felsefi muhakemeyi gerçekleştirmede kavramsal becerilerin önemi büyüktür. Kavramsal beceriler açısından ünite incelendiğinde karmaşık bir süreç gerektirmeyen temel becerilere (KB1 kategorisi) bu üniteye yer verilmemiştir. Süreç modellemesi yapmayı gerektiren, beceriler arası ilişkilerin kurulduğu bütünlük becerilerden (KB2 kategorisi) ‘karşılaştırma’, ‘çıkartım yapma’, ‘tartışma’ ve ‘yorumlama’ becerilerine yer verilmiştir. Bu kategoride ‘sorgulama’, ‘mevcut bilgiye/veriye dayalı tahmin etme’ ve ‘yansıtma/refleksiyon’ becerileri de dahil edilerek ‘Teknoloji ve Hayat’ ünitesi ile ilişkilendirilebilir. Son olarak kavramsal beceriler içerisinde üst düzey düşünme becerileri (KB3 kategorisi) açısından ilgili üniteye ‘problem çözme’ ve ‘eleştirel düşünme’ kazandırmaya ilişkin ilişkilendirmeler oluşturulmuştur. Bu ünite için ‘yaratıcı düşünme’ ve ‘özenli düşünme’ vb. becerileri kazandırmaya yönelik içeriklerin uygun noktalarda üst düzey düşünme becerilerinin kazandırılmasında etkili olabilir.

Bu üniteye sosyal-duygusal öğrenme becerilerinden ‘iletişim’ ve ‘uyum’ becerilerine yer verilmiştir. Bu tür becerilere sosyal farkındalık da eklenebilir. Çünkü öğrenciler teknolojinin de etkisi ile çevrelerinde olan olayları görmezden gelebilmektedir. Artık canlı olarak savaşların, ölümlerin yayınlanıyor olmasına karşın toplumun duyarsızlığı gittikçe artış gösterebilmektedir.

Okuryazarlık becerilerinde ise bilgi okuryazarlığı, dijital okuryazarlık ve finansal okuryazarlık açısından ünitedeki konular ile öğrencilerin farkındalıkları ve becerileri artırılmaya çalışılmıştır. Bu tür okuryazarlıklar özellikle dijital okuryazarlıklar öğrencilerin yaşamlarında gerekli olan becerileri içermektedir.

Eğilimler kategorisi incelendiğinde ‘uzmanlaşma’, ‘sistematiik olma’, ‘gerçeği arama’, ‘açık fikirlilik’ ve ‘özgün düşünme’ ile ilgili entelektüel eğilimler ‘Teknoloji ve Hayat’ ünitesinde yer almaktadır. Burada entelektüel eğilimler arasında E3.1 kodu ile belirtilen uzmanlaşma, web sitesinde ‘muhakeme’ olarak karşımıza çıkmaktadır. Uzmanlaşmanın varoluşçuluk ve teknoloji bağlantısı noktasında düşünüldüğünde olumsuz bir algıya sahip olması sebebiyle burada ‘uzmanlaşma’ yerine ‘muhakeme’ olması gerektiğinin altı çizilebilir. Benlik eğilimlerinin kazandırılmasına yönelik bu ünite ile ilgili herhangi bir şey belirlenmemiştir. Bu kategoride ‘seçicilik’ ve ‘merak’ gibi eğilimlerin kazandırılması için bu üniteden yararlanılabilir. Teknolojinin bize sunduğu pek çok seçenek arasından kendimize uygun olanı seçme eğilimi gün geçtikçe artmaktadır. Günümüzde hızla artan bilgi edinme imkanı doğru bilginin ve kendimize göre olan bilginin seçimini zorlaştırmaktadır. Bilgiye erişim teknoloji ile birlikte hızlanmış olsa da tüm bilgiler arasından çok fazla yanıltıcı bilgiye de rastlamaktayız. Bu bilgilerin elenmesi ve doğru bilginin elde edilmesi günümüz eğitim sisteminde oldukça önemlidir. Bunun yanı sıra kendi isteğimize göre bazı bilgilerin ve becerilerin araştırılıp sorgulaması da kendi benliğimizi oluşturma sürecinde elzemdir. Seçicilik kategorisi ile birlikte merak kategorisi de genel olarak günümüz eğitim sistemi ve özelde felsefe eğitimi açısından ihtiyaç duyulan bir kavramdır. Çünkü merak etmeyen kişi bir şeyi araştırıp sorgulama ihtiyacı hissetmemektedir. Merakın canlı tutulması öğrenmeyi destekleyici bir eğilimdir. Bu nedenle bu iki eğilim ‘Teknoloji ve Hayat’ ünitesinde kazandırılabilir. Son olarak sosyal eğilimler kategorisinden ise sadece ‘sorumluluk’ eğilimi kazandırılmaya çalışıldığı görölmektedir.

Öğretim programında disiplinler arası ilişkilerin kurulmaya çalışıldığı görölmektedir. Disiplinler arası ilişkiler ile öğrenciler kendi zihinlerinde diğer disiplinlerden de öğrendiği/öğrenebileceği konuları kullanarak aralarında bağ kurma şansı elde edebilecektir. Bu ünite de biyoloji, coğrafya,

tarih disiplinleri ile bağ kurulabileceği belirtilmiştir. Özellikle biyoloji konusu insanlık sonrası (post-human) yaklaşımları ve insanın teknoloji yoluyla yapay olarak üretilmesi (genetik mühendislik) meselesinde gereklilik göstermektedir. Bunun dışında fizik, psikoloji, bilişim ve sosyoloji gibi bilimlerden de yararlanılabilir. Yabancılaşma, yalnızlık, toplumsal yalıtılmışlık gibi meseleler sosyoloji ile ilişkili olabileceği gibi insanın teknolojiye bağımlılığı, kaygısı psikoloji ile ilişkilendirilebilir. Tarih ve coğrafya ile ilgili metinde disiplinler arası bağ kurulabileceği belirtilmesine rağmen zaman-mekân ilişkisi dışında bağ kurma durumuna ilişkin bir bilgilendirme yer almamaktadır.

Öğretim programında ‘Teknoloji ve Hayat’ ünitesinde kazandırılması beklenen değerler aile bütünlüğü, çalışkanlık, mahremiyet, sağlıklı yaşam, sorumluluk, tasarruf ve vatanseverlik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu değerlerin öğretim programında içeriğin hangi yerlerinde kazandırılabilmesi belirtilmiştir. Ancak bu değerlerin hepsi öğretim programının içeriğinde kullanılamamıştır. Eğer öğretim programında geçiyorsa bu değerlerin de içeriğe yerleştirilmesi gerekmektedir. Konu ile bağdaştırılmıyorsa da öğretim programdan çıkarılması zorunludur.

Son olarak anahtar kavramlar incelendiğinde, bu kavramlar arasında ontolojik anlam, teknoloji karşıtlığı, teknoloji taraftarlığı, teknokrasi ve zaman-mekân yer almaktadır. Bu kavramlara konu ile ilişkili en temel iki kavram olan teknik ve teknoloji başta olmak üzere teknoloji ve hayat gibi anahtar kavramların eklenmesi önerilebilir. İlgili ünite de geçen anahtar kavramların yol gösterici olarak öğretim programında ilgili ünite de belirtilmesi oldukça önemli olsa da bazı temel kavramlara da anahtar kelime olarak yer vermek gerekmektedir. Diğer felsefe dersi öğretim programları ile karşılaştırıldığında hangi becerilerin hangi değerler ile içeriğin hangi kısmında kullanılabileceğine yönelik bilgilerin verilmesi öğretim programının öğretmenlere yol göstericiliği açısından elzemdir. Bununla birlikte bazı eksik noktaların güncellenerek daha etkili hale getirilmesi öğretim programını lise öğrencileri açısından daha işlevsel kılacaktır.

2. Ünitenin Öğrenme Çıktıları ve İçerik Açısından İncelenmesi

Teknoloji meselesi hayat ile iç içe olan ve günümüzde gelecek nesilleri en çok etkileyen konu olması sebebiyle üzerinde düşünülmesi gereken bir

bağlama sahiptir. İçerisinde varlık, bilgi ve değer alanlarına ilişkin geniş konu bağlantılarının yer alması ve somutlaştırılmasının daha kolay olması sebebiyle lise düzeyinde öğrencilerin konuları algılamasında büyük avantaj sağlamaktadır. Kısaca teknolojiye yönelik konuların felsefe dersi öğretim programında yer alması öğrencilerin felsefenin soyut yönünü teknoloji gibi günümüzde sürekli karşılaştığımız bir kavram üzerinden somutlaştırmasını sağlayacaktır (Kızıltan, 2022, s. 613). Öğretim programında yer aldığı şekliyle ilk öğrenme çıktısı ve buna bağlı konu içeriği incelenmiştir.

Dersin öğrenme çıktıları ile birlikte genel hatları ile teknolojiye ilişkin sorgulamalar, teknoloji-felsefe ilişkisi, teknolojinin insan hayatı ile ilişkisi bağlamında felsefe dersi öğrencilerinin sorgulama yapması, günlük yaşam ile bağ kurması, argüman oluşturmaya hatta felsefi bir metin yazması beklenmektedir. Konunun günlük yaşamda güncellik taşıması felsefe dersi öğrencilerinin lise düzeyinde merakını çekecek düzeydedir.

Ünitede iki öğrenme çıktısı, on iki ders saati ile planlanmıştır. Bu öğrenme çıktıları aşağıdaki gibidir;

FEL.II.2.1. Teknoloji ile ilgili felsefi soru ve problemleri anlayabilme

a) *Teknoloji ile ilgili felsefi soru ve problemleri açıklar.*

b) *Teknoloji ile ilgili felsefi soru ve problemleri hayatla ilişkilendirerek değerlendirir.*

FEL.II.2.2. Teknoloji ve hayat ilişkisiyle ilgili felsefi düşünce ortaya koyabilme

a) *Teknoloji ve hayat ilişkisiyle ilgili felsefi problemleri çözümler.*

b) *Teknoloji ve hayat ilişkisiyle ilgili görüş ve argüman oluşturur.*

c) *Teknoloji ve hayat ilişkisiyle ilgili felsefi metin yazar.*

Birinci ve ikinci öğrenme çıktıları bağlamında ünitenin içeriği alt başlıklar halinde aşağıda incelenmiştir.

2.1. FEL.II.2.1 Birinci Öğrenme Çıktısının İçerik Açısından İncelenmesi

Felsefi bir problem olarak teknolojinin ele alınması, buna ilişkin problemlerin öğrencilere kavratılmaya çalışıldığı ilk öğrenme çıktısında çeşitli materyaller yoluyla teknoloji ve insan hayatı üzerine sorgulamalar gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

Bu sorulardan ‘teknoloji insan hayatını nasıl etkilemektedir’ ile genel hatları ile öğrencinin konuyu düşünmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Burada

kavram olarak teknolojinin ne olduğu öğrencilerle tartışılabilir. Teknoloji ile birlikte bilgiye erişim hızı artmış, bilgiye erişim kolaylaşmış buna bağlı olarak da bilgi nicelik olarak artış göstermiştir. Bu bilginin hızla arttığı bir dönemde bilgi güvenilirliğinin sorgulanarak bilgiyi bir işleminden geçirme süreci önem kazanmaktadır (Doğan vd. 2023, s. 1057). Hatta bilgi, kurum ve kuruluşların verilerinden hareketle teknoloji destekli oluşturulan kendiliğinden ve derin bir öğrenme yoluyla otonom bir şekilde oluşturulmaya başlanmıştır (Kantar, 2025, s.74). Yazılım yoluyla ve otantik öğrenme yoluyla makineler de kendi verilerini oluşturmaya hızla devam etmektedirler. Tüm bu yönleriyle bilgiye ulaşım kolaylaşmış olmasına rağmen doğru bilginin ne olduğu ölçütü problemi üzerinden kişilerin ölçütleri en etkili şekilde bilmesi, bu ölçütler üzerinden bilgiyi sorgulaması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Kızıltan & Dombaycı, 2020, s. 4). Doğa ile teknoloji yoluyla ortaya konulan dünyanın farklılıkları üzerine sorgulamalar yapılarak teknolojinin doğa karşısında tehdit oluşturma durumu ya da tam tersi şekilde teknolojinin doğayı desteklemek adına nasıl kullanılabileceği konuşulabilir. Mevcut veriye/bilgiye dayalı tahmin etme becerisi aktif bir şekilde kullanılabilir. İnsanın yetkinliklerini kullanarak hayatını kolaylaştırmak için bilinçli olarak tasarladığı, bilim ile de bu tasarımlarını geliştirdiği her türlü şeye teknoloji denildiği vurgulanarak ikinci öğrenme çıktısında Heidegger’in teknik ve teknoloji ile ilişkili görüşlerine zemin hazırlanabilir.

Bir başka soru ise ‘teknolojinin tutsağı olmadan bir hayat nasıl mümkündür?’ olarak öğrenme çıktısının a bendinde yer almaktadır. Platon’da kaşımıza çıkan mağara allegorisi gibi günümüzde insanların tablet ve bilgisayarlara gömülerek kendi mağaralarına hapsolmesi şeklinde kendini gösteren durum tartışılabilir. Antik dönemde kaşımıza çıkan varlığı gölgeleyen mağaralar, günümüzde de giderek artan sanal mağaralar ile görünüşün yansımaları haline gelmesi öğrencilerle birlikte tartışılabilir (Avcı, 2022, s. 982). Gerçekliğin kendisinin bir bilgisayar ortamına, sanal ortama dönüşmesi ile insanın düşünce tarzı da işlemlere/ veri setine bağlı bir hal almaktadır. Pek çok zaman veri setlerine bağlı kalmaya dayalı bu dayatma mahremiyetin yitip gitmesine sebep olmaktadır. Bilimlerin de büyük veri setlerinden beslenen yönünün sınırlandırılarak tekrar insanın özne olarak aktif olduğu bilinçli bir düşünmeye geri dönülmesi

gerekmektedir (Bridle, 2020, ss. 52-53). Öğretim programında belirtilen ‘mahremiyet’ değeri ile bu konu bağlamında ilişki kurulabilir. Ayrıca bu görüşler ile bağlantılı olarak ikinci öğrenme çıktısında da belirtildiği gibi Baudrillard’ın gerçeğin simülasyona dönüşmesi görüşü ile ilgili bir metin öğrencilerle paylaşılabilir.

Bu öğrenme çıktısında bir diğer soru ‘teknoloji insanın değer dünyasını nasıl etkiler’e yöneliktir. Bu soru içerisinde insan klonlama, yalnızlık ve insanın değer yitimi gibi ontolojik temelli değer problemlerini de barındırabileceği gibi doğrudan özgürlük sorumluluk, telif hakları, yapay zekanın etik ihlalleri gibi meseleler de irdelenebilir. Teknoloji yoluyla uzaktaki pek çok kişiye daha kolay ulaşabilme imkanına kavuşulsa da yalnızlık duygusu, değerlerin anlamını yitirmesi, kültürel öğelerin teknoloji ile ortadan kalkması gibi meseleler üzerinde durulabilir. Özellikle duygu ile ilişkisi bağlamında değerlerin, bireysel ve toplumsal direnç ve dayanıklılıktaki özel konumu ele alınabilir. Psikoloji ile bağlantı kurularak interdisipliner bir bakış açısı ile konu farklı perspektiflerden değerlendirilebilir.

Yine değer bahsiyle ilişkili bir konu olan dijital dünyadaki bilgi ve enformasyonu içeren etik problemlerdir. Kişisel verilerin paylaşımı konusunda firmaların uyguladığı düzenlemeler; müzik, sinema, bilgisayar oyunu vb. telif hakkı gerektiren eserlerin ücretsiz edinimi konu edinilebilir. Öğrencilerin kişisel emek üzerinden değeri tartışmaları sağlanabilir.

Yapay zekanın (AI) verdiği dokümanlarda bilimsel etik kural ve ilkelere uygun davranmadan hareket etmesi de ayrı bir etik problemi doğurmaktadır (Kantar, 2025, s.71). Verilen konuya uygun doküman oluşturabilmek adına zaman zaman olmayan bir kaynağı varmış gibi göstererek etik kuralları ihlal etme durumu günümüzde yapay zeka ile daha fazla ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu durumun bilgiyi çalmaktan bir farkının olup olmayacağı üzerinden öğrenciler ile birlikte ele alınması sağlanabilir.

Burada özellikle teknolojik araçlarla ortaya konulan sanat eserleri bağlamında sanatın biricikliği meselesi de değer bahsinde ele alınabilir. Günümüzde sanatın dijital ortama taşındığı durumlarla karşılaşmaktadır. Yine dijital paralar aracılığıyla bu eserlerden estetik beğeniye hitap edenler satılmaktadır. Nft (Non fungible tokens) yani Türkçe olarak ‘değişimi mümkün olmayan kripto varlık’ aracılığıyla dijital ortamda kopyalanamayan

biricik eserler yaratılmaktadır. Bu eserlerin günümüz koşullarındaki değeri de bu bağlamda sorgulanabilir (Kızıltan, 2022, s.617).

Bir başka soru ‘insanın kendine yabancılaşmasında veya keşfetmesinde teknolojinin rolü’ ile ilgilidir. Burada teknolojinin insanın kendini keşfetmesinde ya da kendine yabancılaşmasında ne gibi etkisi olabileceği ele alınmaktadır. Teknoloji sanal bir yalıtılmışlığa mı itmekte yoksa insanların daha fazla sosyalleşmesini mi sağlamaktadır. Bu iki farklı durumdan ilk önce teknoloji etkisi ile insanın yalnızlaşması ve anlam kaybına değinilmektedir.

İnsan, bu yüzyılda yalnızlaşma ve anlam kaybı yaşama noktasında diğer yüzyıllara göre sorunlar yaşamaktadır. Bu durumun ortaya çıkmasında teknolojik gelişmelerin etkisi yadsınmamaktadır. Bu değerler bunalımı, değer yitimi, insanın anlam yitimi (Koç, 2013, s. 2), yabancılaşma gibi konular ontoloji temelli olsa da değerler boyutuyla da ilişkilendirilebilir. Yabancılaşma konusunda sosyoloji ile bağ kurularak interdisipliner bir bakış ile hareket edilebilir.

Heidegger’in belirttiği şekilde teknolojinin yaşamı tahakküm altına alan bir hal alması, insanın varlığa yabancılaşmasına sebep olacak ve varlıktan uzaklaştıracaktır. Bu anlamda teknolojinin araç olduğu düşüncesi ele alınmalıdır. Yaşamda amaç haline geldiği durumlarda insanı değersiz hale getirecek adımlar atılabilmektedir. Bu bağlamda öğretim programında yer alan ontolojik anlam anahtar kelimesine ilişkin konular ele alınmalıdır.

Teknoloji ile birlikte kültürün kendisi de geri plana atılarak devasa bir kod/işlem gibi görülmeye başlamıştır. Yine teknoloji yoluyla insanın emek açısından değersizleştirilip kontrol edilebilir hale getirilmek istenmesine bağlanabilir. Dev şirketler akıllı bileklikleri çalışanlarının işini kolaylaştırma düşüncesi altında onları iş yerinde takip edebilmek amacıyla kullanabilmektedir. Yine teknoloji vasıtasıyla bir şoförün yapay zekaya birebir bağlı kalarak rotasının belirlenmesi ile insanın sıradan bir görevi yerine getirebildiği ve bir öneminin olmadığı mesajı verilmektedir. Bu gibi durumlar kalifiye insan ihtiyacını ortadan kaldıracak adımlarla bireylerin denetim altında tutulmasını sağlamaktadır (Bridle, 2020, ss. 48-49, 126-127).

Yine aynı teknoloji ile insanın kendini keşfetmesi, kendi ilgi alanlarına göre kendi bilişsel, duyuşsal yönünü zenginleştirmesi de sağlanabilir. Teknolojinin edindiğimiz amaca göre iyi bir şekilde kullanılması

sağlanıldığı takdirde olumlu yönlerine de yönelinebilir. Teknolojiyi bir taraftar gibi fazlasıyla benimsemek ya da teknolojiyi tüm yönleriyle zararlı bir şeymiş gibi görmek yerine farklı noktaları ile kavramanın önemli olduğu vurgulanabilir.

Bir başka soru olarak öğrencilerle ‘teknoloji aile içi iletişim ve sorumlulukları etkiler mi?’ meselesi öğretim programında yer almaktadır. Burada teknolojinin iletişime olan etkisine değinmek amacıyla iletişim araçlarındaki gelişmeler sonucunda araç çeşitliliğinin armasına rağmen aile içindeki iletişimsizlik durumlarının gözlenebileceğine vurgu yapılmaktadır. Teknolojiye kendini aşırı kaptıran bireylerin sadece sanal ortamlarda varlık göstermesi bir nevi kendini gerçek yaşamdaki sosyalleşmeye kapatarak kendi kişisel sağlıklarını riske atmalarına sebep olabileceklerdir. Bu konuda aile bütünlüğü değeri ile öğretim programında bir bağ kurulmuş olmasına bağlı olarak içerik ile ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Hatta sağlıklı yaşam değerinin de öğretim programında yer alması sebebiyle aşırı derecede kendisini teknolojiye kaptıran kişilerin kişisel sağlıklarını riske atmaları konusuna da yer verilmelidir.

İletişim anlamında insanların yüz yüzelikten daha çok teknolojinin desteği ile sanal ortamlarda bilgi alışverişine kaymaları, kitlelere yönelik iletişimde tek boyutlu dağılıma sebebiyet verebilmektedir (Sözer, 2014, s. 17). Hatta makine insan örneğinden hareketle duygusuz, anlam kaybı yaşayan ve empati yoksunu bir topluluğun teknoloji ile birlikte büyümesine rağmen iletişim problemleri yaşama riski taşıyacağı psikoloji ile de ilişkilendirilerek ele alınabilir.

Teknoloji ve sorumluluk meselesi bağlamında insan, özgürlük, sorumluluk gibi birbiriyle iç içe olan konular ele alınmalıdır. Bilinçli bir varlık olarak insan, özgürlük, sorumluluk ilişkisinde kendi kararlarını vermek durumundadır. Yani sorumluluktan söz edebilmek insanın bilinçli ve özgür olmasıyla doğrudan ilintilidir. Bu unsurlardan birinin eksikliği ya da unsurların bir arada olmaması halinde sorumluluktan söz edilememektedir. Bilinçli bir varlık olması sebebiyle insan aldığı kararlarda özgürdür ve bu özgürlüğünün sonucunda sorumluluk sahibidir. Burada etik eylem kavramına değinmek gerekmektedir. Bir etkinliğin ya da eylemin insani olmasının en belirgin koşulu temel ahlaki ilkeleri göz ardı etmeyerek etik bilinçten kaynaklanmış olmasıdır (Koç, 2013, ss. 2, 11). Teknolojinin

zaman zaman insanı eylemlerinin sorumluluğunu almadan özgürlük hissine yönlendirebilmesi, ahlaki anlamda yanlış bir tercih için kendilerine hak olarak görebilmesine de yol açabilmektedir (Özcan, 2021, ss. 94, 96). Bu konu ele alınırken sorumluluk değeri, hatta çalışkanlık değeri ile de ilişkilendirilerek içerik zenginleştirilebilir.

Öğretim programında yer alan bir diğer soru ‘teknoloji zaman ve mekân algısını değiştirebilir mi?’dir. Teknolojik gelişmelerle birlikte zaman ve mekân algısı değişiklik göstermeye başlamıştır. Bu algıya bağlı olarak da gerçeklik algısı şekillenebilmektedir. Gerçeklik, metafizik anlamda ve pozitivist anlamda değerlendirilirken buna bir de gerçekliğin sanal alandaki konumuna bağlı tanımlamalar eklenmiştir. Bizzat gerçekliğin içerisinde yer alınmasa da gerçek ile kurulan ilişki çerçevesinde sanal bir gerçekliğin varlığı hissedilebilmektedir. Sanal gerçeklik, gerçeklikle (yalın) arasında ilişki kurmaktadır. Artık yalın gerçeklik ile bağlantısı içerisinde sanal gerçekliği onun eklentisi olarak düşünmek mümkündür. Eklenti asıl olanın önüne geçtiğinde ve insanın gerçeklik zeminin temeline yerleştiğinde bazı sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Çünkü insanın aktif olduğu sanal gerçeklikte; algılanan, deneyimlenen, farklı tecrübelerle gerçeklikten kopmaya yönelik bir yönelim vardır. Sanal gerçeklikte kısmen duyular devreye girmektedir. Burada duyular aldatılarak farklı yerde, farklı durumlarda hissedilmektedir. Böylece gerçeklik artık kendi doğal sınırlarının ötesine taşınmış, önceki gerçeklik durumundan daha kapsayıcı hale gelmiştir. Bu yönüyle de bilincin isteyerek alternatif bir dünyaya yönelmesi söz konusu olmuştur (Köktürk, 2021, ss. 32, 48-49). Fizik ve psikoloji alanlarından destek alınarak interdisipliner bir bağ bu konuda kurulabilir. Zaman ve mekân anahtar kelimesine yönelik olarak öğrencinin ilgisini çekecek bir konu karşımıza çıkmaktadır.

İrdelenen bir başka soru ‘teknolojinin insanın güvenliğini tehdit edip etmeyeceği’ne ilişkindir. Bu güvenlik meselesinde teknolojiye olan bağlılık arttıkça gücü elinde bulunduranlar, adil olmasa bile kendi kurallarını uygulamaya başlayabilmektedirler. Bu durum zamanla teknokrasiye dönüşebilmektedir. Teknolojik araçlar geliştikçe bu araçlarla elde edilen verilerin saklanması doğaya zarar verecek uygulamalar da artış gösterebilmektedir. Verilerin depolanması için artan elektrik ve soğutma ihtiyacı, su tüketimini artırmakta, buzulların erimesine sebep olmakta ve

aşırı karbon salınımına sebebiyet vermektedir (Bridle, 2020). Doğaya verilen zararın yansira kişisel anlamda veri kayıplarının ortaya çıkması ile de çeşitli zararlara uğramak söz konusu olabilmektedir. Yine yapay zekâ uygulamalarının artması ile birlikte uygun komutlarla sorulan sorulara detaylı yanıtlar alınmasına rağmen bilginin güvenilirliğine şüphe ile yaklaşılmalıdır. Gerçek olmayan verilerle sahte kurmacalara açık bir alan olarak veriler her zaman sorgulanmalıdır. Bir başka noktada ise verilerin elde edilmesinde üretken olan ülkelerin başka insanlardan elde edilecek verileri kötü niyetli olarak kendi ülkesinin çıkarına kullanmak istemesi ile karşılaşılabilir. Burada teknolojik yatırım ve araçların milli bir şekilde oluşturulması gerekliliğini doğurmaktadır. Öğretim programında vatanseverlik değeri ile bağlantılandırılan bu fikirler, felsefe dersinde öğrencilerle birlikte tartışılmalıdır.

Bir başka soru ‘teknolojinin varlıkları başta oldukları şeylerden uzaklaştırıp uzaklaştırmadığı’na yöneliktir. İnsan, transhümanizm kavramı ile ilişkili olarak kendi zayıflıklarından, hastalıklarından, handikaplarından sıyrılma arzusuna sahip olması gelecekte varlıksal olarak bazı değişiklikleri yapabilme potansiyelini beraberinde getirmektedir. Eksikliklerinden sıyrılıp üst düzey bir zekaya ve olağanüstü güçlere ulaşma isteği teknoloji aracıyla gerçekleşme imkanına kavuşabilecektir. Bu amaca ulaşılması durumunda insanın konumunun ne olacağı tartışılmalıdır. Ortaya çıkacak yeni varlık ile, mevcut insanın varlığının ontolojik olarak geri plana atılıp atılmayacağı sorgulanmalıdır. Bu kısımda öğretim programında yer alan anahtar kelimelerden ontolojik anlam üzerine yoğunlaşılması gerekmektedir. İnterdisipliner olarak biyoloji bilimindeki gelişmelerden yararlanılarak öğrencilerin ilgisi çekilebilir.

‘Bilim mi teknolojiyi yoksa teknoloji mi bilimi oluşturduğu?’ sorusu da öğretim programında ilgili üniteye yer almaktadır. Bilim ve teknoloji ilişkisine yer verirken tekniğin ne olduğuna da değinilmelidir. Tekniğin amaçlara bağlı araçsallıkla ilişkili tanımı modern teknikte de kendini göstermektedir. İnsan her ne kadar tekniğe hâkim olma çabası içerisinde olsa da teknik de bir o kadar denetimden kurtulma riskini barındırmaktadır (Heidegger, 1998, s. 45). Bu noktada anahtar kelimeler arasına teknik kavramını eklemek yerinde olacaktır.

Bilimin teknolojiyi daha fazla kullanmaya başlamasıyla birlikte, düşünceler ve bu düşüncelere bağlı eylemlerimiz daha fazla teknolojiye bağlı hale gelmeye başlamaktadır. Bir yandan yeni bilimsel gelişmelere bağlı teknolojik gelişmeler ortaya çıkarken sadece işlemsel düşünmeye bağlı olarak gerçekleşen çabalar bilgisizliğimizin boyutunu artırarak bizleri yığınlar içerisinde kaybolan insanlar haline getirmektedir (Bridle, 2020, ss. 109-110). Önemli olan ise bilim ve teknolojinin belirli bir amaç doğrultusunda kullanılıp insan onuruna, sağlığına zarar verecek şekilde kullanımının önüne geçecek evrensel düzeyde ilkesel, hukuksal kuralların oluşturulmasıdır.

Bu öğrenme çıktısının devamında ‘teknoloji kullanımında kişisel bilgilerin korunması hakkında farkındalık oluşturma’ karşımıza çıkmaktadır. Öğrencilerin eyleme geçerek ve kendi kişisel verilerini korumak adına farkındalık kazandırılmaya çalışılmıştır. Uygulama adımlarına yönelik alt öğrenme çıktıları olması önemlidir. Yine bu kısımda öğrencilere kavram yanılgıları ve öğrenme eksiklikleri hakkında dönüt verilmektedir.

Bu kısma kadar teknoloji ile ilgili felsefi soru ve problemleri anlayabilmeleri için öğrencilere teknoloji ve insan hayatı hakkında farklı görüşleri irdeleme fırsatı sunulmaktadır. Öğrencilerin söz konusu problemler üzerinden nedenler ve etkiler hakkında görüşlerini sunmaları beklenmektedir. İçerik pek çok yönüyle teknoloji ve felsefe ilişkisi ortaya koymada yeterli olsa da birbirinin kapsamı içerisine girebilecek ve öğrencilerde tekrar oluşturabilecek konuları azaltmak adına alt öğrenme çıktıları daha fazla sınırlandırılabilir. Teknoloji bağlamında ontolojik sorunlar ile aksiyolojik sorunların yanı sıra epistemolojik sorunlara da değinilmesi gerekebilir. Son olarak öğretim programının yapısı gereği içerik ile ilişkilendirilmesi gereken anahtar kavram, disiplinler arası ilişkiler, değer, beceri (alan, kavramsal, sosyal-duygusal, okuryazarlık vb.) bağları daha detaylı olarak her bir soruya göre ayrı ayrı gösterilebilir.

Birinci öğrenme çıktısının b bendinde öğrencilerin teknoloji ile ilgili felsefi soru ve problemleri hayatla ilişkilendirmesi beklenmektedir. İletişimdeki gelişmeler, dünyadaki mesafelerin teknoloji ile kısalması, yeni nesil para birimleri bir yandan insanın yaşamını daha da kolaylaştırıp dünyanın diğer ucundaki bir kişi ile görüşebilmeyi, dünyanın diğer ucundan alışveriş yapabilmeyi sağlarken diğer yandan ise sosyal, kültürel dönüşümlerle yeni

bir dünyayı karşımıza getirmektedir. Burada aile bütünlüğü değeri öğretim programında yer aldığı gibi ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. Teknoloji taraf-
tarlığı ve teknoloji karşıtlığı anahtar kelimeleri bu kısımda ele alınabilir. Ayrıca sosyolojiden de yararlanılarak toplumsal dönüşüm ile bağlantı kuru-
labilir. Bu tür gelişmeler beraberinde doğa felaketlerine, insanların suya ve
gıdaya ulaşmalarında eşitsizliklere de sebebiyet verebileceği tartışmalar
üzerinden ele alınabilmektedir. Burada daha detaylı olarak hangi okuryazarlık
becerileri ve eğilimlerin öğrencilere kazandırılması gerektiğinin belirtil-
mesi oldukça önemlidir. Öğretmenlerin öğretim programının yönlendirici-
liği ve açıklayıcılığından yararlanmasını sağlamaktadır.

Öğrencilerin bilinçli tüketici olmanın önemini ifade etmeleri gerektiği
öğretim programının bu ünitesinde yer almaktadır. Daha çok duyuşsal yöne
ilişkin olan bu alt öğrenme çıktısında değer olarak tasarrufun öğretilmesi
gerektiği belirtilmektedir. Felsefe ile ilişkili değerlerin somutlaştırıcı konu-
lar üzerinden işlenmesi oldukça önemlidir.

Yaşam ve teknoloji ile ilişkili olarak teknolojinin doğal felaket süre-
cinde insan hayatına etkisini değerlendirecekleri bir konuya yer verilmiştir.
Burada çalışkanlık değeri bağlamında teknolojinin insan yaşamındaki ko-
laylaştırıcı bir araç olması yönü öğrenciler tarafından irdelenmektedir. Ül-
kemizdeki projelerin öğrenciler tarafından araştırılması amaçlanarak öğ-
rencilerin farkındalık kazanması sağlanmaktadır.

Son olarak öğrencilerin teknolojinin olumsuz yönleri ile baş edebile-
rinde neler yapabileceği konusu ele alınmaktadır. Öz ve akran değeren-
dirme formu kullanılarak süreç değerlendirilme yaptırılması oldukça önem-
lidir. Bir önceki alt öğrenme çıktısına göre daha fazla beceriye (alan, kav-
ramsal, sosyal-duygusal, okuryazarlık vb.) ilişkin yönlendirme yapılmıştır.
Bu durum öğretmenlerin öğretim programını yorumlamasına yol gösterici-
lik sağlayacaktır.

2.2. FEL.11.2.2 İkinci Öğrenme Çıktısının İçerik Açısından İncelen- mesi

Teknoloji ve hayat ilişkisini ontoloji bağlamında değerlendiren yapı-
landırılmış metinler üzerinden öğrencilerin irdeleme yapması beklenmek-
tedir. Burada ilk olarak argümanların ve problemlerin tespiti için öğrenci-
lere metinler sunulmaktadır. Doğanın rasyonalizm temelli bir şekilde kont-
rol edilmesi ve ona hükmedici bir bakış yerine doğaya zarar vermeden

teknolojinin bir araç olarak görüldüğü, insanlığın yararına bir şekilde kullanıldığı, insanın kendisine yabancılaşmadığı bir yaklaşımın nasıl olduğu metinler üzerinden irdelenir. Gelecek üzerinden yapay zekanın varlık alanlarından hangisine denk geleceği ve ortaya çıkabilecek bu yeni varlığın, mevcut insan varlığının ontolojik olarak geri plana atılmasına sebebiyet verip vermeyeceği konusu tartışılabilir.

M. Heidegger, G. Marcel veya J. Baudrillard’ın görüşlerinin olduğu metinlerin incelenmesinde ele alınan yabancılaşma, sanal evren sorunları gibi meselelerde öğrencilerin metinden argüman çıkarmaları beklenmektedir. Burada öğrencilerin problem görme ve argümanları tespit etme açısından uygulamalı çalışması oldukça önemlidir. Baudrillard’ın simülasyon kuramı üzerinden gerçek ve simülasyonun birbirine karıştığı durumlarda teknoloji ve hayat ilişkisine yer verilebilir. Simülasyon durumunda gerçeklik ve ekran birbiriyle çakışan unsurlar haline gelirler. Bu durumun ortaya çıkmasının kültür endüstrisinin payı üzerinden durulur. ‘Yaşadığımız evren simülasyon evrenidir’ diyerek gerçeğin simülasyonla nasıl yer değiştirdiği konusu ele alınabilir (Baudrillard, 2016, s. 58).

Gerçek ve gerçek olmayanın ayrımının zorlaştığı günümüz çağında sanal ortamda çeşitli evrenler, kişiler, karakterler ortaya çıkmıştır. Metaverse evreni ile insanların sahte hayatlara ya da muadil mekanlarda yaşama arzusu, teknolojinin getirdiği imkanlarla daha cazip hale gelebilmektedir. İnsan sanal bir dünyada kendi özel kimliğini oluşturarak gerçek yaşamda olduğundan daha farklı bir durumda kendini ortaya koyabilmektedir. Başka bir kişi gibi davranma arzusu ile başka insanları da aldatma davranışı gerçekleşebilmektedir. Gelecekte insanın teknoloji ile birlikte kendini daha geliştirmek adına organ nakli ya da teknoloji destekli yazılımsal güncelleştirmeler ile fiziki, duygusal, bilişsel gelişime istediği gibi ulaşabilecek genetik mühendisliğin desteği ile yeni yeteneklere kavuşabilecektir. Bu değişiklikler ile birlikte insan varlığında meydana gelen farklılıklar varlık kavramını nasıl etkileyecektir. Yeni bir varlık sınıflamasına ihtiyaç duyulup duyulmayacağı da konu edinilmelidir. Bu konular ele alınırken öğrencilerin pasif bir alıcı olması yerine aktif katılım gerçekleştirdiği konuşma halkası ya da grup tartışması etkinliklere yer verilmesi oldukça önemlidir. Ortaya konulan görüş ve argümanlarda tutarlılık olup olmadığı kontrol edilerek öğrencilere felsefe dersinde tutarlı görüş ortaya koymanın önemi hatırlatılmıştır.

Teknolojideki bu değişiklikler gelecekteki durumları nasıl şekillendireceği hususunda görüş alışverişleri yapılarak öğrencilerin görüş ve argümanları değerlendirilmektedir. Yine bu alt öğrenme çıktısında öz ve akran değerlendirme formu kullanılarak çağdaş ölçme-değerlendirme yöntemlerinden yararlanılmış olunur.

Genel hatları ile ikinci öğrenme çıktısının ilki incelendiğinde bu ünitte ilgili konuda kazandırılmak istenilen beceriler (alan, kavramsal, sosyal-duygusal, okuryazarlık vb.) daha yeterli düzeyde yer aldığı görülmektedir. Değer, anahtar kavram ve disiplinler arası ilişkilerin alt öğrenme çıktısında gösterilmesi bu kısımda da yetersizdir. Bu kısım ile ilgili içerikte düzenleme yapılmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

İkinci alt öğrenme çıktısının b bendinde öğrencilerden kendi görüş ve argümanlarını ilgili görselden yararlanarak oluşturmaları beklenmektedir. Öğrencilerin teknoloji ile ilgili güvenlik problemleri yaşamamaları adına ne gibi önlemler alınabileceği hakkında tartışma yapması beklenmektedir. Bu kısımda mahremiyet değeri, vatanseverlik gibi değerler ile içerik bağlantısı kurulması öğrenme çıktılarında yer almaktadır. Ayrıca Bauman'ın sosyal medya hakkındaki görüşleri ile ilgili bir metin üzerinden kendi görüş ve argümanlarını oluşturmaları beklenmektedir.

'Robotların ahlaki davranabilip davranamayacağı' konusu üzerinden yapay zekanın özgürlük-sorumluluk ilişkisi çerçevesinde bilinçli bir varlık olarak mı kabul edileceği, yoksa aldığı kararların sorumluluğunu alacak bir konumda olmasının mümkün olup olmadığı tartışılmak üzere öğrencilere sorulabilir. Aldığı kararlar sonucunda eyleminin sorumluluğunu alma noktasında üreticisinin sorumluluğu mu ağır basmaktadır, yoksa kendi sorumluluğunda mıdır? tartışması üzerinden öğrencilerin görüş ve argüman üretmesi sağlanılabilir. Teknolojinin değer ile ilişkisi noktasında bir başka mesele klonlama ile ilgilidir. Hatta klonlama meselesinin yanı sıra klonlan insana yapılacak organ nakillerinin etik durumu üzerine büyük tartışmalar bile günümüzde hala devam etmektedir. İnsanın kendi varlığını sürdürmek için bu tür eylemlerde bulunmasının ahlaki olup olmadığı sorusu üzerinde tartışılabilir. Sonrasında konu ile ilgili olarak Cezeri'nin çalışmalarına dikkat çekilerek öğrencilerden günümüz robot teknolojisine gelene kadar olan süreci örneklerle ele almasının beklendiği öğrenme çıktılarında belirtilmektedir. Gelen görüşler ve argümanlar sonucunda tutarlı görüşler

ön plana çıkarılarak öz ve akran değerlendirmesi formu ile süreç değerlendirilmesi yapılması beklenmektedir. İkinci öğrenme çıktısının b bendinde de kaç numaralı beceri ve değerlerden yararlanılacağına yönelik daha detaylı bilgilendirilme yapılması gerekebilir. Böylece öğretmenlerin konunun neresinde hangi beceri ve değerlerden yararlanabileceği daha açık hale gelecektir.

İkinci öğrenme çıktısının son alt öğrenme maddesinde belirtildiği üzere öğrencilerden felsefi bir metin yazması istenilmektedir. Teknoloji ve hayat ilişkisine bağlı olarak daha önceden belirlenen alt ölçütlere ilişkin oluşturulan dereceli puanlama anahtarına göre puanlandırılarak çağdaş ölçme-değerlendirme metotlarının kullanımı önerilmektedir. Buna ek olarak öğrencileri cümle ve paragraf tamamlama etkinlikleri ile eğlenerek öğrenmeleri hedeflenmektedir. Bu tür eğlenceli etkinliklerin ünitenin alt öğrenme çıktılarını gerçekleştirmede kullanılması uygulamalı olarak öğrencilerin bilgiyi pratik etmesine katkı sağlayacaktır. Öğrencilere araştırma ödevi olarak kendi inceleyecekleri kitap, makale, dergi, rapor vb. materyallerden felsefe ve teknoloji ilişkisine yönelik bir sorun tespiti yapıp burada geçen düşünce ve argümanları belirlemeleri istenmektedir. Bu araştırmalarından yola çıkarak yine aynı bağlamda felsefi bir metin yazmaları beklenmektedir. Bu çalışmalarla öğrencilerin ek olarak çalışkanlık ve sorumluluk değerlerini benimsemeleri de beklenilmektedir. Son alt öğrenme maddesinde eğilimlere ve kavramsal becerilere yer verilmesine rağmen detaylandırma açısından sosyal-duygusal becerilere, okuryazarlık becerilerine ve disiplinler arası ilişkilere de yer verilmesi oldukça önemlidir.

Sonuç

Felsefe, varlığın soruşturulması, bilginin irdelenmesi ve değerlerin ne anlama geldiği üzerine derinlemesine bir düşünme faaliyetidir. Bu faaliyet, sadece entelektüel bir etkinlik değildir. Yaşama yönelik sorulacak sorularla da ilgilenmektedir. Bu yönleriyle felsefenin yaşamla yakından ilişkili olduğu söylenebilir. Yaşamda nasıl hareket edilmesi gerektiği ve kişiye izleyeceği yol açısından insanlara rehberlik eden felsefe, yaşamın daha iyiye yönelmesi adına soruşturma yapmaktadır.

Felsefe bir problem alanı olarak teknolojinin insan yaşamında büyük etkisi bulunmaktadır. Teknolojik gelişmeler arttıkça, teknolojinin bireylere etkisine, teknolojinin varlık algısına ya da değer ve kültüre

etkisinin neler olabileceğine yönelik sorgulamalar artış göstermektedir. Bu da teknoloji ve diğer alanlarının ilişkisinin kurularak felsefi olarak incelenmesini zorunlu kılmaktadır.

Teknolojinin sosyoloji, psikoloji, kültür, bilimler ve değerler ile olan ilişkisi onu yaşamsal bağlamın direk içerisine yerleştiren bir yapıya büründürmektedir. Teknolojinin kavramsal boyutunun kavranılması, görünürdeki yüzeysel bilginin elde edilmesi yerine derinlemesine bir kavrayış sağlayacaktır. Mevcutta teknolojiye ilişkin bilginin genişletilmesinde felsefenin özelliklerinden yararlanmak mümkündür. Felsefi bakıştan yararlanılarak teknoloji-felsefe ilişkisini pek çok yönleri ile soruşturmak gelecekte teknolojinin getireceği risk ve faydaları ortaya koyacaktır. Ayrıca teknolojinin hayatla olan yakın ilişkisi kişilerin hayata bakışını şekillendirecek, tartışmalar ile, yeni bakış açılarının fark edilmesine imkân tanıyacaktır. Kısaca teknoloji kavramının içeriği ve diğer alanlarla ilişkisi felsefe yoluyla irdelenerek düşüncelerin somutlaştırılmasına katkı sağlamaktadır.

Felsefe dersi ile ilgili 2024 yılında hazırlanan ‘Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’ ile ‘Teknoloji ve Hayat’ ünitesi 11. sınıf düzeyinde felsefe dersi öğretim programında yerini almıştır. Bu ünite alan becerileri, kavramsal beceriler, sosyal-duygusal beceriler ve okuryazarlık becerileri öğretim programında kodlar ve numaralandırmalar ile belirtilmiştir. Yine bu öğretim programında ilgili konunun disiplinler arası ilişkilerinin belirlenmiş olması oldukça önemlidir. Ayrıca, eğilimler, anahtar kavramlar ve ilişkili değerler öğretim programında yerini alarak öğretmenlere konunun öğretiminde büyük kolaylık sağlamaktadır.

Bu öğretim programında öğrenme çıktıları ve içeriğin incelenmesi gerçekleştirildiğinde teknoloji ve insan hayatı hakkında farklı görüşleri irdeleme fırsatı sunulmuş olduğu, pek çok probleme/soruna yer verildiği görülmektedir. Öğrenme çıktıları içerisinde beceri (alan, kavramsal, sosyal-duygusal, okuryazarlık vb.) bağları daha detaylı verilmiş olmasına rağmen anahtar kavram, disiplinler arası ilişkiler ve değerler açısından öğrenme çıktılarında kodlarla ve sayılarla daha detaylı olarak verilmesi gerçekleştirilebilir. Bu ünite öğretim programında çağdaş ölçme-değerlendirme yöntem ve tekniklerinin (öz değerlendirme- akran değerlendirme vb.) kullanılması, geleneksel ölçme değerlendirme

yöntemleri yerine alternatif ölçme değerlendirme yöntemlerine yönelindiğini göstermektedir. Öğrencilere felsefi metinler ya da önceden hazırlanmış görseller yoluyla uyarılar verilmesi, konuların öğrencilerin zihninde somutlaştırarak ön bilgilerini harekete geçirmesinde oldukça etkilidir.

Kaynakça

- Avcı, E. (2022). Antik Mağaradan Sanal Mağaraya: Metaverse. *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*, 12(4), 981-1005. <http://dx.doi.org/10.29228/beytulhikme.65747>
- Badiou, A. (2012). *Sonsuz Düşünce* (I. Ergüden & T. Birkan, Çev.). Metis Yayınları.
- Baudrillard, J. (2016). *Simülakr ve Simülasyon* (O. Adanır, Çev.). Doğu Batı Yayınları.
- Bridle, J. (2020). *Yeni Karanlık Çağ Teknoloji ve Geleceğin Sonu* (K. Güleç, Çev.). Metis Yayınları.
- Cangül, S. & Filiz, S. (2026). 2024 Maarif Modeli 10. ve 11. Sınıf Felsefe Ortaöğretim Programı Öğrenme Çıktılarının Eleştirel Düşünme Taksonomisine Göre İncelenmesi. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 12(1), 38-48. <https://doi.org/10.5281/zenodo.18417337>
- D'Alembert, J. R. (2000). *Felsefenin Öğeleri* (Çev. H. Köse, Çev.). Öteki Yayınları.
- Doğan, Y., Kabapınar, Y., Zaman, S. & Duman, E. Z. (2023). Sosyal Bilimler Alan Becerileri: Kavram, Kapsam ve Geliştirilme Öyküsü. *Milli Eğitim Dergisi* 52(1), 1055-1118. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.1309009>.
- Duman, E. Z., Avcı, S. S., Kadioğlu, S., Akman, E., Bulut, F. & Yıldız, R. (2024). K12 Beceriler Çerçevesi Türkiye Bütüncül Modeli Kapsamında Felsefe Grubu Alan Becerileri: ‘Felsefi Metin İnceleme’ Etkinlik Örneği. *Milli Eğitim Dergisi* 53(244), 2175-96. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.1308861>.
- Ersoy, M. & Acar Erdol, T. (2025). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’ne Göre Hazırlanan Ortaöğretim Felsefe Dersi Öğretim Programı’nın (10. ve 11. Sınıflar) Öğretmen ve Akademisyen Görüşleri Bağlamında

- Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*. 54(1), 1027-1074. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.1708911>
- Günay, M. (2004). *Süregiden Felsefe Üzerine Bir Deneme*. Karahan Yayınları.
- Heidegger, M. (1998). *Tekniğe İlişkin Soruşturma* (D. Özlem, Çev.). Paradigma Yayınları.
- Kantar, N. (2025). An Overview of the AI Ecosystem From the Perspective of Information Philosophy: Ethical Issues and Solutions. *Beytulhikme An International Journal of Philosophy* 15(1), 69-92. <http://dx.doi.org/10.29228/beytulhikme.79858>.
- Kızıltan, Ö. (2022, Nisan 1-3). Teknoloji Kavramının Felsefe Dersi Öğretim Programına Entegrasyonu Hakkında Bir Öneri. İçinde M. Narin (Dzn.), *International Ankara Congress on Scientific Research IV*. Ankara.
- Kızıltan, Ö. & Dombaycı, M. A. (2020). Çocuk ve Felsefe Açısından Dört Katlı Düşünme Modeli. *Dört Öge* (17), 1-24.
- Koç, E. (2013). Bilim ve Teknoloji Çağında İnsan Olma Sorumluluğu (Etik bilinç). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 17(2), 1-13.
- Köktürk, M. (2021). *Dijital Çağ Üzerine Düşünceler*. Net Yayınları.
- Özcan, N. (2021). Dijital Etik Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Gençlik Araştırmaları Dergisi* 9(25), 89-105. <https://doi.org/10.52528/genclikarastirmalari.1004342>.
- Sellars, R. W. (1917). *The Essentials of Philosophy*. The Macmillian Company.
- Skolimowski, H. (1966). Structure of thinking in technology. *Technology and Culture*. 7(3), 371-383. <https://doi.org/10.2307/3101935>
- Sözer, Ö. (2014). *Felsefenin ABC'si*. Say Yayınları.
- Ural, Ş. (2002). Felsefe ve Teknoloji. *Kutadgubilig Felsefe ve Bilim Araştırmaları*. (2), 237-247.
- Vernyuy, A. (2024). Impact of technological advancements on human existence. *International Journal of Philosophy*. 3(2), 54-66.

Öz: Felsefe var olanların varlığı, bilgisi ve değerler üzerine sorgulama yaparak bizlere pek çok kavram hakkında inceleme, çözümleme ve değerlendirme fırsatı sunmaktadır. Felsefenin bu yönünün yeni nesillere kazandırılması adına öğretim programlarında güncellemeler yapılmaktadır. 2023 yılında ilan edilen ‘K12 Beceriler Çerçevesi Türkiye Bütüncül Modeli’ ilan edilmiş, 2024 yılında ise bu modelle örtüşen ‘Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’ne göre öğretim programları yenilenmiştir. Bu program içerisinde felsefe dersi öğretim programı da yenilenerek 11. sınıf düzeyinde güncel konulardan ‘teknoloji ve hayat’ ünitesinin eklendiği görülmektedir. Teknoloji kavramının günlük yaşam ile ilişkili bir konu/problem olması günümüzde öğrencilerin ilgisini çekerek felsefi tartışma, argüman oluşturma, çıkarım yapma, yorumlama becerilerine katkı sağlayacaktır. Bu çalışmada ‘teknoloji ve hayat’ ünitesi üzerinden felsefe dersi öğretim programına 11. sınıf düzeyinde konulan felsefe ve teknoloji ilişkisi ele alınmıştır. Ünitenin başta alan becerileri, kavramsal becerileri, sosyal-duygusal becerileri, okuryazarlık becerileri, disiplinler arası ilişkileri, eğilimleri, değerleri, anahtar kavramları ve son olarak da öğrenme çıktıları bağlamında konu/problem/kavramları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Felsefe eğitimi, felsefe öğretimi, teknoloji, felsefe dersi öğretim programı.

